

Szacowanie szkód wyrządzonych przez zwierzęta chronione (bobry i wilki) oraz zagadnienia dotyczące ich ochrony gatunkowej

2020-12-11

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Kielcach wypłaca odszkodowania za szkody wyrządzone przez niektóre gatunki zwierząt chronionych. W województwie świętokrzyskim są to w szczególności bobry, incydentalnie pojawiają się również przypadki szkód wyrządzanych przez wilki.

Wniosek o odszkodowanie należy złożyć niezwłocznie po stwierdzeniu szkody na adres:

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Kielcach
ul. Karola Szymanowskiego 6, 25-361 Kielce

[Wzory wniosku i załączników, wymagania formalne dotyczące wniosku, przepisy prawne będące podstawą szacowania szkód](#)

Nr telefonu w sprawach szkód: 041 34 35 345 i 041 24 35 355

Ważne w szczególnych sytuacjach

W przypadku szkody wyrządzonej przez wilki w odniesieniu do zwierząt gospodarskich lub szkody spowodowanej przez bobry w gospodarstwie rybackim (skutkującej przerwaniami grobli) zgłoszenia można dokonać również telefonicznie w godzinach pracy Urzędu tj. od poniedziałku do piątku w godz. 7.30 do 15.30 pod nr telefonu **041 34 35 345, 041 34 35 340** lub nr tel. kom. **783 925 944, 723-987-414**. Osoba przyjmująca zgłoszenie telefonicznie sporządzi notatkę służbową oraz poinformuje o wymaganych dokumentach.

Bóbr europejski

Likwidacja tam, żeremi oraz odstrzał bobra

Bóbr europejski (Castor fiber) podlega ochronie gatunkowej (częściowej) na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. W związku z tym w stosunku do bobra obowiązują zakazy m.in. niszczenia tam, żeremi czy też pozyskiwania osobników. Obok pozytywnych efektów działalności bobrów w postaci tworzenia nowych, wilgotnych i bagiennych siedlisk, a także zwiększania retencji wody, zwierzęta te przyczyniają się do powstawania szkód w gospodarce człowieka. Obszary położone wzdłuż cieków wodnych, na których bobry budują tamy, w szczególności łąki i pola uprawne oraz tereny leśne są często podtapiane i zalewane. Tego typu szkody dotyczą również terenów zurbanizowanych. Dodatkowo działalność bobrów powoduje szkody w gruncie spowodowane kopaniem nor oraz stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa linii kolejowych, dróg, linii energetycznych wałów przeciwpowodziowych.

W przypadku, gdy zachodzi potrzeba usunięcia tamy lub żeremia usytuowanego na odcinku cieku należy zwrócić się do zarządcy cieku tj. właściwego Zarządu Zlewni Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, który realizując zadania związane z utrzymaniem wód, usuwa między innymi tamy bobrowe.

Ważne: W każdym innym przypadku konieczności naruszenia zakazów obowiązujących wobec bobra należy każdorazowo uzyskać zezwolenie w formie decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Kielcach wydawanej na podstawie ustawy o ochronie przyrody. Dotyczy to np. likwidacji tam czy żeremi usytuowanych na rowie w granicach działki prywatnej. Obowiązek uzyskania w/w decyzji wymagany jest również w przypadku zamiaru pozyskania osobników przez odstrzał.

[Wzór wniosku i dodatkowe informacje na temat zezwoleń na odstępstwa w stosunku do gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną gatunkową](#)

Informacje w powyższym zakresie można uzyskać w Wydziale Ochrony Przyrody i Obszarów Natura 2000 pod nr tel. **041 34 35 345, 041 34 35 355**

kontaktując się z sekretariatem pod nr tel. 041 34 35 340
lub za pośrednictwem poczty elektronicznej na adres: sekretariat.kielce@rdos.gov.pl

Wilki

Szkody powodowane przez wilki

Wilki (Canis lupus) jest objęty ochroną ścisłą na mocy rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 roku w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt. Szkody wyrządzane przez wilki w pogłowiu zwierząt gospodarskich najczęściej występują wówczas, gdy wypas prowadzony jest w pobliżu lub wewnątrz lasu bez odpowiedniego dozoru.

W przypadku szkód w pogłowiu zwierząt należy udokumentować zdarzenie, gdyż poszkodowany właściciel inwentarza powinien wykazać, że szkodę wyrządzili wilki. Ponadto dobrą praktyką jest przekazywanie informacji o takich zdarzeniach do lekarzy weterynarii, nadleśnictw, kół łowieckich oraz urzędów gmin, które współdziałają z Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska w Kielcach w zakresie ochrony przyrody. Ponadto obszar ich działania pozwala na szybsze dotarcie do miejsca zdarzenia, co ma kluczowe znaczenie w przypadku dokonania wstępnych oględzin i udokumentowania pozostawionych śladów. Lekarz weterynarii może stwierdzić przyczyny zgonu poszkodowanego zwierzęcia, sporządzić opis stanu zwłok oraz określić inne cenne informacje ułatwiające prawidłowe rozpatrzenie wniosku o odszkodowanie. Przedstawiciele koła łowieckiego i nadleśnictwa mogą przeszukać miejsce zdarzenia pod kątem występowania tropów drapieżników czy innych charakterystycznych śladów ich obecności, a także dokonać oględzin zwłok.

Należy pamiętać o kilku zasadach, m.in.:

- zabezpieczyć wszelkie ślady zdarzenia;
- wykonać, w miarę możliwości, dokumentację fotograficzną zagryzionego zwierzęcia i innych śladów w obrębie miejsca zdarzenia (tropy, ślady przeciągnięcia ofiary, kał), a także samo miejsce zdarzenia i stosowane zabezpieczenia (np. ogrodzenie);
- jeśli jest taka możliwość nie uprzątać zagryzionego zwierzęcia przed przybyciem osób dokonujących oględzin.

Odszkodowanie obejmuje cenę rynkową zabitego zwierzęcia, koszty utylizacji padliny i jej transportu do najbliższego przedsiębiorstwa zajmującego się utylizacją padliny, koszt wizyty lekarza weterynarii stwierdzającego padnięcie zwierzęcia oraz koszty leczenia, na podstawie przedłożonych rachunków.

Rozmiar szkody wyrządzonej w odniesieniu do zwierząt w przypadku zwierząt okaleczonych, ustala się, uwzględniając koszty leczenia i wartość produktów leczniczych - na podstawie rachunków wystawionych przez podmioty uprawnione do świadczenia usług lub dostarczania produktów w zakresie leczenia zwierząt. Wyliczenie i wypłata odszkodowania za szkodę w odniesieniu do zwierząt nadających się do leczenia następuje po zakończeniu leczenia. O powyższym należy zawiadomić tutaj. Dyrekcję oraz przedłożyć kopię dokumentacji przebiegu leczenia zwierzęcia.

[Aspekty prawne ochrony wilka](#)

[Wilki - podstawy biologii i problemy koegzystencji z człowiekiem](#)

Postępowanie w sytuacjach konfliktowych na linii „człowiek-wilk”

Bezpieczeństwo publiczne

Wilki są drapieżnikami, który z racji swoich uwarunkowań może być niebezpieczny dla człowieka, jednak z reguły boi się ludzi i unika z nimi kontaktu. Spotkania na linii człowiek-wilk mają charakter incydentalny i na ich podstawie nie należy podejmować pochopnych działań zmierzających np. do eliminacji osobników, w sytuacjach kiedy nie jest to zasadne. Wszystkie niebezpieczne sytuacje powinny jednak wymagać wyjaśnienia, a przede wszystkim natychmiastowej reakcji.

Wskazówki dot. postępowania w sytuacjach konfliktowych

Lp.	Miejsce bezpośrednich obserwacji wilków	Wygląd i zachowanie wilka	Zalecane działania
1.	W pobliżu (< 1 km) lub w obrębie dużego kompleksu leśnego lub na terenie z przewagą obszarów leśnych, również sporadycznie w pobliżu zabudowań na tych terenach.	Osobnik niesprawiający wrażenia chorego, oddala się od człowieka.	Sytuacja normalna, nie jest potrzebna interwencja.

2.	Dowolne	Osobnik nie sprawia wrażenia chorego, nie ucieka przed jadącym pojazdem, np. biegnie obok	Sytuacja normalna, nie jest potrzebna interwencja
3.	W obszarze zabudowanym, nawet w mieście	Osobnik zdrowy, sprawia wrażenie przestraszonego (podwinięty ogon), zabląkanego. Obserwacje (zdjęcia i filmy), nawet wielokrotne, dotyczą tego samego dnia, maksymalnie dwóch dni	Osobnik podczas dyspersji, zabląkał się do miasta (np. szedł wzdłuż rzeki). Wójt podejmuje działania w celu umożliwienia opuszczenia gminy przez zwierzę. Jeśli jest taka konieczność odławia i wywozi zwierzę do najbliższego kompleksu leśnego (przez podmioty upoważnione przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska na podstawie art. 52 ust. 2 pkt. 3 ustawy o ochronie przyrody).
4.	Dowolne	Osobnik z wyraźnymi oznakami choroby (np. uszkodzenia ciała), ewentualnie z podejrzeniem wścieklizny, nie oddala się od ludzi, a nawet podchodzi na niedużą odległość, jest agresywny	Sytuacja wymagająca uwagi. Rekomendowane jest wykonanie dokumentacji fotograficznej/filmowej zachowania celem potwierdzenia przynależności gatunkowej oraz podejmowania dalszych decyzji. W przypadku konieczności uśmiercenia zwierzęcia wójt, burmistrz, prezydent miasta występuje z wnioskiem o stosowne zezwolenie do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (GDOS) lub Ministra Klimatu i Środowiska (gdy zdarzenie ma miejsce na terenie parku narodowego). Po uśmierceniu należy zwierzę zważyć i wykonać szczegółową dokumentację fotograficzną, następnie przeprowadzić badanie w kierunku wścieklizny, a jeśli wynik jest negatywny, umożliwić właściwym, zainteresowanym podmiotom przeprowadzenie szczegółowej sekcji zwierzęcia dla ustalenia przyczyn nietypowego zachowania (w tym np. pobranie próby do analiz genetycznych).
5.	Dowolne	Osobnik bez oznak choroby, przez dłuższy czas (kilka tygodni) regularnie widywany w pobliżu budynków mieszkalnych, nie atakuje zwierząt gospodarskich ale zbliża się do ludzi i wzbudza niepokój mieszkańców	Sytuacja wymagająca uwagi (pilnej). Rekomendowane przeprowadzenie inspekcji terenowej, ewentualnie instalacja fotopułapek. W sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego wójt, burmistrz, prezydent miasta składa wniosek do GDOS o wydanie zezwolenia na odstępstwo od zakazu zabijania. a) W sytuacji zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego, wójt, burmistrz, prezydent miasta składa wniosek do GDOS o wydanie zezwolenia na odstępstwo od zakazu zabijania. b) W przypadku braku zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego, wójt, burmistrz, prezydent miasta składa wniosek do RDOŚ o odstępstwo od zakazu umyślnego płoszenia (np. przy użyciu broni z amunicją kulową lub innych środków) lub odłów (pozostawienie w niewoli albo też oznakowanie nadajnikiem GPS/GSM i przesiedlenie do najbliższego dużego kompleksu leśnego). Zarówno odłowiony osobnik jak i odstrzelony powinien zostać poddany badaniom weterynaryjnym, powinna zostać wykonana dokumentacja fotograficzna, pomiar wagi i parametrów ciała oraz powinny zostać pobrane próby do badań genetycznych. Analogiczna procedura na terenie parku narodowego prowadzona jest przez dyrektora. Hodowca natychmiast po stwierdzeniu szkody zabezpiecza ślady, składa niezwłocznie wniosek do regionalnego dyrektora ochrony środowiska o odszkodowanie. Hodowca wraz z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska ustala jakie w danym przypadku powinny być zastosowane zabezpieczenia przed kolejnymi atakami. Ww. zabezpieczenia wykonywane są samodzielnie przez hodowcę lub na zasadach współdziałania z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska. Procedura zgłaszania szkód i ich szacowania, a także wykonywania odpowiednich zabezpieczeń taka sama jak powyżej. W przypadku wystąpienia powtarzających się co najmniej kilkukrotnie skutecznych ataków wilków na zwierzęta w jednym gospodarstwie należy przeanalizować przyczyny. Jeżeli ataki wilków nie są wynikiem zaniedbań hodowcy (takich jak pozostawianie zwierząt gospodarskich bez ochrony w nocy) poszkodowany (lub wójt, burmistrz, prezydent miasta gdy dotyczy to większej liczby poszkodowanych w danej gminie) występuje do Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska (lub Ministra Klimatu i Środowiska, gdy zdarzenie ma miejsce na terenie parku narodowego) z wnioskiem o wydanie zezwolenia na umyślne zabijanie wilków wyrządzających szkody.
6.	W pobliżu (< 1 km) lub w obrębie dużego kompleksu leśnego lub na terenie z przewagą obszarów leśnych.	Wilki zaatakowały zwierzęta gospodarskie po raz pierwszy, lub ataki są sporadyczne	
7.	Dowolne	Wilki często atakują zwierzęta gospodarskie	

Zezwolenia na odstępstwa od zakazów obowiązujących wobec wilka

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody istnieje możliwość uzyskania zezwolenia na odstępstwo od zakazów wobec osobników wilka w celu wyeliminowania zagrożenia - np. na umyślne płoszenie czy zabijanie.

Zezwolenia wydawane są przez:

- właściwego miejscowo regionalnego dyrektora ochrony środowiska w zakresie umyślnego płoszenia;
- Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w zakresie umyślnego zabijania;
- Ministra Klimatu i Środowiska, w przypadku gdy czynności mają być wykonane na terenie parku narodowego.

Zezwolenia wydawane są wyłącznie na wniosek podmiotu zainteresowanego uzyskaniem odstępstwa. W przypadku ograniczenia szkód powinna to być osoba poszkodowana lub władze wykonawcze gminy (np. wójt) natomiast w przypadku potrzeby wyeliminowania zagrożenia dla ludzi powinny być to władze wykonawcze gminy (np. wójt).

W przypadku wniosków, w szczególności na odstępstwo od zakazu umyślnego zabijania, zagrożenie stwarzane przez zwierzę powinno być dokładnie udokumentowane (np. zdjęcia, notatki). Jeśli podstawą zezwolenia miałyby być wyeliminowanie zagrożenia dla życia ludzi należy opisać zachowania wnioskowanego do odstrzału osobnika, a do wniosku dołączyć wszelkie posiadane dokumenty świadczące o istnieniu zagrożenia tj. notatki, służbowe z wizji w terenie, ze zgłoszeń telefonicznych, korespondencję, dokumentację fotograficzną itp. W sytuacjach nagłych, wymagających natychmiastowej interwencji tj. zagrażających życiu bądź zdrowiu ludzi czy zwierząt, w/w decyzje mogą być wydane w formie ustnej, po rozpatrzeniu wniosku złożonego drogą telefoniczną. W tym celu należy kontaktować się telefonicznie z Generalną Dyrekcją Ochrony Środowiska, pod numery telefonów wskazane na stronie internetowej tego urzędu lub Ministerstwa Klimatu i Środowiska (gdy zdarzenie ma miejsce na terenie parku narodowego).

Należy zwrócić uwagę, że w myśl art. 5 pkt.1 ustawy o ochronie przyrody mieszańce wilka z psem domowym w pierwszym i drugim pokoleniu są uważane za gatunek: wilk (Canis lupus) dlatego też w celu wyeliminowania ich ze środowiska niezbędne jest uzyskanie opisanych wyżej zezwoleń na odstępstwa od zakazów m.in. umyślnego zabijania.

Wilki zostały wymienione w dyrektywie Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, w związku z czym jako kraj jesteśmy zobowiązani do zachowania tego gatunku we właściwym stanie ochrony. Dlatego też kluczowym jest, aby za każdym razem przeprowadzić odpowiednią weryfikację i eliminować jedynie osobniki wykazujące cechy jednoznacznie świadczące o hybrydyzacji - tak aby zminimalizować ryzyko odstrzelenia wilków czystej krwi.

W przypadku, gdy istnieją uzasadnione podejrzenia co do hybrydyzacji (występowanie osobnika będącego mieszańcem wilka i psa) należy zwierzęta schwytać (ewentualnie zweryfikować na podstawie badań genetycznych, gdy istnieją jakiegokolwiek wątpliwości) a następnie poddać eutanazji. Cennym jest stwierdzenie hybrydyzacji na wczesnym etapie życia, gdy zwierzęta nie opuściły grupy rodzinnej (wtedy u części miotu mogą uwidocznić się w większym stopniu cechy morfologiczne psa). Dla analizy mającej na celu stwierdzenie osobnika będącego hybrydą ważne jest dokonanie oceny na podstawie cech morfologicznych np. umaszczenia, długości ogona, wielkości zwierzęcia, umiejętności szczekania (które jest typowe tylko dla psów), czy prawdopodobieństwo czasu urodzenia szczeniaków (u wilków szczeniaki rodzą się raz w roku, na początku maja) - jeśli zatem wiek szczeniaków wskazuje na wcześniejsze urodzenie jest to również sygnałem, że mogła zajść hybrydyzacja.